

Lieve Paula, Beste vrienden,

Ik ben de laatste spreker. Mijn naam is Bert Steenge. Ik ben de schoonzoon, Mariëtta, de oudste dochter is mijn vrouw. Misschien is het goed even iets te zeggen over de wijze waarop mijn schoonvader en ik elkaar "aanspraken". Toen ik in de familie kwam, nu alweer zo'n 30 jaar geleden, hebben we even geworsteld met de vraag hoe we elkaar zouden aanspreken. Hendrik de Waard was een heel hartelijke en beminnelijke man, maar hij hechtte ook erg aan goede manieren. We settelden indertijd echter al vrij snel op een relatie op basis van voornamen. En zo zal ik in mijn korte bijdrage ook over hem praten, over "Hendrik" dus.

Hendrik was een man van principes, maar die waren allemaal geschoeid op een basis van een grote humaniteit, en iets wat je ietwat plechtig zou kunnen noemen, de "verantwoordelijkheid van de academicus". Die academicus had duidelijk bepaalde plichten. En één daarvan was het duidelijk maken van wat wetenschap en techniek kunnen betekenen, bij Hendrik altijd ondersteund door een grote dosis humor. Hij was ook een man van vele verhalen en anekdotes. Ik zal daarvan een enkele naar voren brengen, omdat ze zo treffend zijn.

Het begon al heel vroeg. Zijn tijd op het Praedinius Gymnasium, hier in Groningen, is daar een mooi voorbeeld van. Dat waren de jaren nog net voor de oorlog. Hij heeft daar, als scholier, een pioniersrol vervuld met radio, natuurlijk, maar ook met televisie. Die stond nog in de kinderschoenen, maar Hendrik zag al heel vroeg de mogelijkheden. We gaan even terug naar de jaren 1937-1938. Bij Philips begon, heel voorzichtig, de televisie, met wat je "proto-uitzendingen" zou kunnen noemen. Hendrik had zelf een ontvanger gebouwd, en hij gaf demonstraties. Die uitzendingen, van Philips, vonden plaats op zondagmorgen, om 7:00u. De heer Kerkhof, ook van Philips, sprak dan wat, en daarna was het weer afgelopen en na wat koffie en thee ging iedereen weer naar huis. Aan ideale zendtijd werd nog niet gedacht, en zo was het dus ook bij deze "Zondagmorgenshow".

Die technische vaardigheid heeft ook grote invloed gehad in de daarna komende donkere oorlogsjaren, uitlopend op een gedwongen verblijf in het Kamp Amersfoort. In de jaren 1942 en 1943 is hij daar twee keer geweest, eenmaal 4 maanden en daarna nog een week, en daarna nog één dag in Scheveningen, in wat bekend stond als het Oranjehotel. Een eerste reden is al genoemd door Anita, n.l. het niet tekenen van de loyaliteitsverklaring. Een tweede reden was een heel andere. n.l. zijn medewerking aan de illegale bladen, Trouw en het Parool. Zijn taak was het manipuleren van de elektriciteitsmeter, zodat die niet doorliep, en het verborgen bleef dat er in het betrokken gebouw illegale activiteiten waren.

Wat Amersfoort betreft, Hendrik heeft vaak verteld van de onzinnige methoden waarmee de Duitsers het appèl afnamen van de gevangenen. Het ging dan om zieke en hongerige mensen die onderworpen werden aan militaire drill en praktijken, waarbij natuurlijk van alles misging, wat dan weer gecorrigeerd moest worden, enzovoorts. Hendrik had in het kamp, wederom vanwege zijn technische vaardigheden, ook een bizar contact met de Duitse kampcommandant, later een van de drie van Breda, maar dat is een verhaal apart. Je wordt in zo'n situatie, zoals Anita ook al heeft aangegeven, heel direct geconfronteerd met goed en kwaad, met onmiddellijke consequenties voor het al dan niet overleven. Dit heeft Hendrik waarschijnlijk ook gebracht tot één van zijn grondovertuigingen, n.l. dat je mensen altijd als individuele persoonlijkheid moet zien, en nooit moet benaderen vanuit de kenmerken van de groep of groepen waartoe we natuurlijk allemaal ook behoren.

Een aantal professionele activiteiten is al genoemd door mijn voorgangers. Ik zou een sprong willen maken naar de wat latere jaren. Met name naar de Magiorama manifestaties. Dat waren grote manifestaties, in de Martinihal, en het ging erom om wetenschap aanschouwelijk te maken voor iedereen. Hendrik is een van de initiatiefnemers geweest, en is twee keer heel intensief daarbij betrokken geweest, in

1990 en 1995. Het ging om een uniek mengsel van wetenschap, kunst en onderwijs. Er was van alles, contra-intuïtieve geluidsproeven, ingewikkelde neurale en quasi-neurale netwerken, wiskundige puzzels, en heel intelligent bedachte spiegeleffecten.

En ook een van Hendrik's fascinaties, het zogeheten Land-effect. Dat is genoemd naar de Amerikaan Edwin Land, de uitvinder van de Polaroid camera. Het gaat om de manier waarop wij kleuren zien. Kennelijk is het zo dat het visueel systeem in ons hoofd kleuren ziet afhankelijk van allerlei interacties tussen korte, middellange en lange lichtgolven. Dat betekent dat licht van een bepaalde golflengte geen eigen, inherente kleur heeft, maar die kleur krijgt in het licht van het spectrum van golflengten in de buurt. Het gaat om een ingewikkeld, en deels nog niet helemaal begrepen effect, waarbij ook flink wat psychologie om de hoek komt kijken. Veel mensen hebben daar met verbazing naar staan kijken.

Echt beroemd – en tot zijn grote verbazing – werd Hendrik door iets dat ook al zo'n mengeling is van "toegepast" en pure nieuwsgierigheid. Dat was zijn studie naar kurketrekkers. Er blijkt een heleboel gaande in de kurketrekkerswereld. Er komen steeds nieuwe typen op de markt, die beweren het u nog makkelijker te maken om de kurk uit de fles te trekken. Maar er zijn ook oude bekenden zoals de kelnerskurketrekker. Is die nu echt zo goed? En dan was er de - toentertijd-ultramoderne screwpull. Hendrik raakte geïnteresseerd, door een weddenschap, en ging systematisch aan de slag met een zelfontworpen trekinstallatie, en een batterij kurketrekkers, uit de hele wereld. Zijn uiteindelijke ranglijst haalde de media, en werd, via de KLM en de Golden Tulip hotelketen, vertaald in het Engels, waarbij voor een wel heel frivole ondertitel werd gekozen. En het tekent Hendrik dat hij óók onderzocht of er verschil is tussen rode en witte wijn, en jonge en wat oudere. Geen verschil, kan ik u zeggen.

Niet veel later is Hendrik ernstig ziek geworden. Hij kreeg een spierziekte, het syndroom van Guillain-Barré. Dat is een aandoening van de zenuwen buiten het centrale zenuwstelsel. Het is gevaarlijk want het kan de ademhaling beïnvloeden. Voor Hendrik betekende het dat hij van de ene op de andere dag niet meer kon lopen. Hij is toen opgenomen in het ziekenhuis, waar hij onmiddellijk in handen viel van een dolgelukkige promovendus die bezig was met een proefschrift over de ziekte, maar een tekort had aan proefkonijnen. De situatie sprak Hendrik aan, en hij werkte mee aan dat onderzoek. Binnen de kortste keren had hij ontdekt dat er nog veel te doen was in de medische wetenschap op experimenteel terrein. Al gauw had hij allerlei experimentjes bedacht om de terugkeer van zijn spierkracht te meten. Het ging dan om aan touwen trekken en in balletjes knijpen. Hendrik registreerde dat, en verbaasde de artsen met een aantal mooie grafieken die de terugkeer van zijn krachten weergaven. Op het laatst was het zelfs zo dat ze ook zijn mening vroegen over steeds ingewikkelder wordende medisch-technische problemen.

Ik wil graag eindigen met een aantal dankwoorden. Zeer veel mensen zijn de afgelopen jaren tot grote steun geweest voor Hendrik en Paula. Daarvoor zeer hartelijk dank namens de hele familie. Een aantal mensen echter wil ik toch speciaal noemen. Dat is allereerst het team van de Thuiszorg Comfort. Deze dames hebben de afgelopen 5 jaar zeer veel betekend. Hartelijk dank daarvoor.

Verder wil ik de burens bedanken, Jozien en Gerben Le Coultré- Makkes van der Deijl. Jullie stonden altijd klaar. Gerben, heeft, zoals u misschien heeft gezien, de prachtige muziek van Händel gespeeld, tijdens het begin. Ook hier heel hartelijk dank. En ook wil ik Dolf en Marjoke van der Paauw bedanken voor hun steeds paraat staan in moeilijke situaties. Jullie waren er altijd, en daarvoor nogmaals dank.

En tenslotte U allen, zeer hartelijk dank voor uw aanwezigheid.

- Bert Steenge